

بررسی تاثیر ترکیبی ویژگی‌های مراحل چرخه عمر بر محافظه کاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

نگین نصری

دانشجوی کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی حکیم طوس مشهد

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی تاثیر ترکیبی ویژگی‌های مراحل چرخه عمر شرکت بر محافظه کاری است. ابتدا پس از بررسی ادبیات چرخه عمر شرکت، متغیرهای اندازه، سن، مخارج سرمایه‌ای، رشد فروش، نسبت سود تقسیمی هر سهم و اهرم مالی شرکت به عنوان ویژگی‌های توصیف کننده مراحل چرخه عمر شرکت تعیین گردیدند. این متغیرها بر مبنای رویه‌های متداول اندازه گیری در ادبیات چرخه عمر شرکت، اندازه گیری شدند. سپس این متغیرهای اندازه گیری شده، استاندارد شده و بر مبنای تاثیر آنها بر محافظه کاری با هم ترکیب و امتیاز ترکیبی Z-SCORE را که بیانگر مرحله ای که شرکت در طی مراحل چرخه عمر خود در آن قرار دارد؛ تشکیل دادند. در نهایت با تعامل قرار دادن این امتیاز ترکیبی Z-SCORE در مدل، به بررسی هدف مذکور پرداخته شد نتایج حاصل از بررسی ۱۳۵ شرکت بین سالهای ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ در بین شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، نشان میدهد که اثر ترکیبی ویژگی‌های مراحل چرخه عمر شرکت بر محافظه کاری مثبت و معنی دار است. این به این معنی است که شرکتهایی که در مراحل بعدی چرخه عمر خود (شرکتهای بالغ) قرار دارند؛ نسبت به مراحل اولیه چرخه عمر خود (شرکتهای در حال رشد)؛ از محافظه کاری بیشتری برخوردار هستند.

کلید واژه ها: چرخه عمر موسسات، محافظه کاری، مدل باسو

۱. مقدمه

مراحل چرخه عمر می‌تواند به عنوان فازهای مجزا و قابل شناسایی تعریف شود که ناشی از تغییرات در فاکتورهای داخلی مانند انتخاب استراتژی، منابع مالی و توانایی مدیریتی و یا فاکتورهای بیرونی مانند محیط رقابتی و فاکتورهای اقتصاد کلان باشد (دیکینسون ۲۰۱۱). بلک (۱۹۹۸) مراحل چرخه عمر را به عنوان جایگزینی برای مشخصه های اقتصادی موسسه تعریف کرد. مرور آثار گذشته نشان دهنده این است که چرخه عمر یک تعیین کننده مهم در تصمیمات بسیاری از شرکتهای است (کویین و کامرون ۱۹۸۳؛ اسمیت، میچل و سامر ۱۹۸۵، لستر و پارنل ۱۹۹۹، لستر، پارنل، کرنندال و منفی ۲۰۰۸). از آنجا که رفتار سازمانی در مراحل چرخه عمر تغییر می‌کند، انتظار می‌رود رفتار گزارش دهی مالی نیز با مراحل چرخه عمر سازمانی تغییر کند. با توجه به موارد مذکور، این پژوهش خواهان پاسخ به این سوال است که "آیا محافظه کاری در شرکتهای در بالغ نسبت به شرکتهای در حال رشد بیشتر است؟"

۲. مبانی نظری

۱.۲. محافظه کاری

محافظه کاری به عنوان یکی از عوامل موثر بر رویه های حسابداری در طول تاریخ همواره مورد توجه صاحب نظران بوده است و به همین دلیل تحقیقات زیادی نیز در داخل و خارج از کشور در این زمینه انجام شده است. یکی از مواردی که در این تضاد و ناهماهنگی توجه محققان را به خود جلب نموده، محافظه کاری در حسابداری است، زیرا محافظه کاری قابلیت اتکای اطلاعات حسابداری را بهبود می بخشد، ولی احتمالاً مربوط بودن اطلاعات را برای تصمیم گیری کاهش می دهد. به همین دلیل محققان

تأثیر محافظه کاری بر این دو ویژگی کیفی اطلاعات حسابداری را از زوایای مختلف مورد بررسی قرار داده اند و به نتایج مختلفی دست یافته اند. عده ای هم تحقیقات خود را بر این استوار نمودند که محافظه کاری همین که باعث کاهش برآوردها شده و انگیزه ی مدیران برای مدیریت سود گزارش شده را کنترل می کند، مفید است و نیازی نیست که به تأثیر آن بر ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری مثل قابلیت اتکا و مربوط بودن تکیه شود (بالاچاندران و موهنرام ۲۰۱۱). سیستم های حسابداری و به کارگیری رویه های حسابداری و تأثیر آن در گزارش گری مالی به ویژه در کشورهای انگلیس و امریکا، کانون توجه تحقیقات روزافزون بوده است. نتایج حاصل از تحقیقات حکایت از تنوع الزامات و رویه های حسابداری در سطح جهان است. افزایش آگاهی نسبت به نقش و تأثیر رویه های حسابداری بر رویدادهای مالی و اطلاعات حسابداری موجب شده است تا تلاش های جدی تری جهت تشخیص عوامل مربوط و نحوه تأثیر آنها بر اطلاعات مالی و بازار سرمایه به عمل آید. محصول نهایی فرآیند حسابداری مالی ارائه اطلاعات مالی به استفاده کنندگان مختلف، در قالب صورتهای مالی و گزارش های حسابداری با هدف تامین نیازهای اطلاعاتی آنان است. افشای ناقص اطلاعات موجب می شود که تمام حقایق برای استفاده کنندگان مختلف به طور برابر در دسترس قرار نگیرد و عده ای اطلاعات بیشتری نسبت به سایرین به دست آورند. در صورتی که چنین اشخاصی قصد داشته باشند در سهام یک شرکت سرمایه گذاری کنند، به آنها سرمایه گذاران آگاه می گویند. سرمایه گذاران آگاه عمدتاً اشخاص دارای اطلاعات محرمانه از سوی مدیران و تحلیلگران می باشند؛ این افراد با برخورداری از اطلاعات محرمانه ای که منعکس نشده اند اقدام به معامله می کنند. سرمایه گذاران ناآگاه مردم عادی هستند که تنها راه دستیابی آنها به اطلاعات، گزارش های منتشر شده شرکت ها می باشد. این گونه سرمایه گذاران که معامله گران نقد نیز نامیده می شوند، تنها به دلیل نقدینگی اقدام به انجام معامله می کنند. (لافوند و واتز^۱، ۲۰۰۶) هدف صورتهای مالی، ارائه اطلاعات طبقه بندی شده درباره وضعیت مالی، انعطاف پذیری مالی و عملکرد مالی واحد تجاری است که برای طیف گسترده ای از استفاده کنندگان صورتهای مالی در اتخاذ تصمیمات اقتصادی مفید واقع شود. براساس مبانی نظری گزارشگری مالی، اطلاعاتی مفید است که دارای ویژگی های کیفی خاص باشند. خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با محتوای اطلاعات، مربوط بودن و قابل اتکا بودن است و محافظه کاری یکی از ویژگی های اصلی قابلیت اتکا است. در مبانی نظری گزارشگری مالی محافظه کاری به صورت زیر تعریف شده است:

محافظه کاری عبارت است از کاربرد درجه ای از مراقبت که در اعمال قضاوت برای انجام برآورد در شرایط ابهام مورد نیاز است به گونه ای که درآمدها یا دارایی ها بیشتر از واقع و هزینه ها یا بدهی ها کمتر از واقع ارائه نشود. به عبارت دیگر محافظه کاری یکی از میثاق های تعدیل کننده ی حاکم بر حسابداری و گزارش گری مالی است؛ بدین مفهوم که در بعضی شرایط محافظه کاری ایجاب می کند که رویه ای انتخاب و اعمال شود که دارای کمترین اثر مساعد بر دارایی ها، درآمدها، سود و در نتیجه حقوق صاحبان سرمایه باشد. (کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۸۴)

۲.۲. چرخه عمر شرکت

چرخه عمر شرکت از جمله مفاهیمی است که طی چند دهه اخیر وارد حوزه های گوناگون مرتبط با شرکت شده است. در ادبیات مربوط به رشد و توسعه شرکت، دو نوع رهیافت مکانیکی و ارگانیکی، به رشد و توسعه شرکت وجود دارد (خوارزمی، ۱۳۷۰؛ علوی، ۱۳۸۰) درحالی که در رهیافت مکانیکی، شرکت همانند یک ماشین متصور شده و دارای رشد و توسعه نمیباشد، در رهیافت ارگانیک، شرکت همانند موجودی زنده قلمداد میگردد که دارای رشد و توسعه است. بر مبنای رهیافت ارگانیک، گارنر ۱۹۶۵ بیان نمود که شرکت دارای چرخه عمر منحصر به فرد خود است. بر این اساس، از این مفهوم در مطالعات و پژوهشهای حوزه علوم انسانی از جمله اقتصاد خرد، مدیریت، حسابداری و مالی استفاده گردید (یان، ۲۰۱۰). محتوای عمده این مطالعات بر وجود مراحل گوناگون در چرخه عمر شرکت و ویژگیهای منحصر به فرد هر مرحله از مرحله دیگر استوار است (کالونگی و سیلولا ۲۰۰۸؛ کاو، ۲۰۱۲). بنابراین دو محور عمده در ادبیات چرخه عمر شرکت، مدل‌های مراحل چرخه عمر شرکت و ویژگیهای توصیف گر هر مرحله است.

ویژگیهای توصیف گر مراحل چرخه عمر شرکت، ویژگیهای مالی و غیر مالی مرتبط با شرکت که تفکیک و طبقه بندی کننده هر مرحله از مرحله دیگر در مراحل چرخه عمر شرکت هستند (یان، ۲۰۱۰). در حسابداری و مالی از ویژگیهای همچون سن، رشد فروش، مخارج سرمایه‌های، اندازه، فرصتهای رشد و سرمایه گذاری، میزان هزینه سرمایه، اهرم مالی، میزان تقسیم سود، الگوی

¹ Lafond and Watts

جریانهای نقدی و ساختار سرمایه برای طبقه بندی و تفکیک مراحل چرخه عمر شرکت استفاده میشود (آنتونی و رامش 1992؛ تاناتاوی، 2011). مدل‌های چرخه عمر شرکت نیز متنوع اند. از جمله این مدلها میتوان به مدل پنج مرحله‌ای گرینر (۱۹۹۸)، گورت و لیپر (۱۹۸۲) و میلر و فرایسن (1984)، مدل ۱۰ مرحله‌ای ادیزس (۱۹۷۹) و مدل سه مرحله‌ای و دو مرحله‌ای آنتونی و رامش (1992) نام برد. در اینجا به چهار مرحله متداولی که در ادبیات اقتصادی چرخه عمر شرکت متداول است، اشاره خواهد شد.

۱- مرحله ظهور: شرکت در این مرحله جوان، کوچک و مالکیت آن در دست موسسان متمرکز است (استفانیان؛ 2012، میلر و فرایسن، ۱۹۸۴). علاوه بر این، در این مرحله شرکت، از سطح نوآوری محصول/خدمات قابل توجه، حوزه بازار محدود، ساختار سازمانی غیر رسمی، استفاده از اطلاعات قطعی و خام در تصمیمگیری و از راه حل‌های ساده برای تصمیمات، برخوردار است (مورس و یون 2001؛ میلر و فرایسن، 1984). همچنین میزان دارایی‌های، شرکت (اندازه شرکت) در سطح نازلی قرار دارد. جریانهای نقدی حاصل از فعالیتهای عملیاتی و سودآوری در سطح پایین قرار دارد. شرکتهای برای تحقق فرصتهای رشد به نقدینگی بالایی نیاز دارند.

۲- مرحله رشد: در این مرحله، اندازه شرکت بیشتر از میزان آن در مرحله تولد است. رشد فروش و درآمدها نیز نسبت به مرحله تولد بیشتر است. منابع مالی بیشتر در داراییهای مولد سرمایه‌گذاری میگردد. شرکت از انعطاف پذیری بیشتری در شاخصهای نقدینگی برخوردار است. نسبت سود تقسیمی در این طیف از شرکتهای معمولاً بین ۱۰ تا ۵۰ درصد در نوسان است.

۳- مرحله بلوغ: در این مرحله سطح نوآوری پایین می‌آید. مالکیت غیرمتمرکز است. سهامداران ارزش بیشتری را برای سود سهام قابل هستند. شرکتهای فروش با ثبات و متعادلی را تجربه نموده و نیاز به وجوه نقد در اکثر موارد از طریق منابع داخلی تامین میشود. اندازه داراییهای این شرکتهای به تناسب بیشتر از اندازه داراییهای شرکتهای مرحله رشد است. نسبت سود تقسیمی معمولاً بین ۵۰ تا ۱۰۰ درصد در نوسان است. به دلیل وفور نقدینگی و کاهش اتکاء به سیاست تامین مالی از خارج، عموماً بازده سرمایه‌گذاری معادل یا بیش از نرخ تامین سرمایه است (استفانیان؛ 2012).

۴- مرحله افول: مرحله افول میزان رکود بازار را نشان میدهد. شرکتهای به همراه این رکود شروع به افول میکنند. فروش به دلیل عدم جذابیت محصول برای مشتریان ضعیف است. به دلیل فقدان نوآوری و چالشهای بیرونی، سودآوری کاهش مییابد که به نوبه خود باعث کمیاب شدن منابع مالی میگردد. فرصتهای رشد در صورت وجود بسیار ناچیز است. شاخصهای سودآوری، نقدینگی و ایفای تعهدات روند نزولی دارد. شرکت در شرایط رقابتی بسیار شدیدی قرار دارد. هزینه تامین مالی از منابع خارجی نیز بالا است به گونهای که در اغلب موارد بازده سرمایه‌گذاری کمتر از نرخ تامین مالی است (استفانیان، 2012).

۳.۲. محافظه کاری و چرخه عمر

علی‌رغم اهمیت پژوهشهای چرخه عمر، پژوهش‌های اندکی در مورد بررسی چرخه عمر و محافظه کاری وجود دارد. بررسی که توسط پارک و چن (۲۰۰۶) انجام شده بطور مستقیم فرضیه چرخه عمر با اندازه‌گیری محافظه کاری را مورد سنجش قرار نمیدهد اما تاثیرات مشترک مراحل چرخه عمر و محافظه کاری را در ارزش مرتبط با اطلاعات مالی با استفاده از مدل فلتام و اولسون (۱۹۹۵) انجام می‌دهد. در این مدل، سنجش محافظه کاری حسابداری موسسه وجود دارد که به فاکتوری برای ارزیابی موسسه تبدیل شده است. مطالعه‌ای که فقط به مراحل رشد و بلوغ می‌پردازد توسط چاریتو، لمبرتیس و تریگورگیس (۲۰۱۱) انجام شد. آنها نشان دادند که کیفیت سود موسسات آمریکایی از ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۴ بین موسسه در حال رشد و بالغ و همچنین در بین موسسات در بحرانهای مالی (ورشکستگی و موسسات سالم متفاوت) است.

مک نیکلاس (۲۰۰۰) مدعی است که موسسات با بازده مورد انتظار بالاتر، نسبت به تعهدات مورد انتظار رشد بیشتری از خود نشان دادند (که نشان دهنده کیفیت سود پایین و همچنین سطح محافظه کاری پایینتر است) که میتوان با موسساتی با رشد سود عایدی مورد انتظار پایینتر مقایسه کرد. بطور مشابه لی و همکاران (۲۰۰۶) مدعی شدند که موسساتی با عملکرد و رشد بالاتر، گزارشات مکرر سود عایدی را با مقادیر هنگفت ارائه دادند (نشانه‌ای از کیفیت پایین سود عایدی و سطح پایین محافظه کاری است) زیرا پاسخگویی قیمت با عملکرد سود عایدی و رشد افزایش پیدا میکند. در مقاله منتشر نشده چن و هوآنگ (۲۰۰۷) حسابداری محافظه کاری برای موسسات در مراحل راه اندازی و رشد به سمت شیوه حسابداری محافظه کاری بی قید و شرط و محافظه کاری با قید و شرط کمتر پیش میرود. این کار برای هموار سازی سود و درآمد است. زمانیکه موسسات به مرحله تنزل نزدیک میشوند، محافظه کاری با قید و شرط قوی تر میشود تا پایه‌های رشد مستقل را که بواسطه محافظه کاری بی قید و شرط

ایجاد شده اند در دوره های آینده متوقف سازد. محافظه کاری کلی نشان دهنده تنوع سیستماتیک بر چرخه عمر موسسه است به همراه رابطه U شکل.

براساس بررسی چاریتو و همکاران (۲۰۱۱) فرض بر این است که موسسات رشدی تمایل دارند که بیشتر محافظه کار باشند همانطور که آنها دارای توانایی بالاتر برای نشان دادن زیانها در مقایسه با موسسات بالغ دارند زیرا بازار ممکن است به زیانهای ایجاد شده توسط رشد موسسه واکنش بیش از حد نشان ندهد و رشد موسسات به احتمال زیاد سود مثبت را به تعویق می اندازد. برای موسسات در حال نزول (در این مورد موسسات در حال نزول به عنوان موسسات در حال التهاب معرفی میشوند) فرض بر این است که آنها نسبت به موسسات در دیگر مراحل کمتر محافظه کار هستند. همانطور که این مسئله با تئوری علامت دهی و توضیح رفتار فرصت طلبانه هماهنگ است، این بررسی به مسائلی خواهد پرداخت که به ندرت آثار قبلی با بررسی تاثیر مراحل چرخه عمر روی سطح موسسات محافظه کار با اخبار بد به آن نپرداخته اند. بنابراین می توان فرضیه تحقیق را به شرح زیر بیان کرد:

فرضیه: محافظه کاری در مرحله بلوغ نسبت به مرحله رشد بیشتر می باشد.

در این بررسی مراحل چرخه عمر موسسه به سه گروه تقسیم می شوند (مراحل رشد، بلوغ و نزول). اندازه گیریهای چرخه عمر بکار رفته، فرآیندهای مورد نظر آنتونی و رامش (۱۹۹۲) را دنبال می کنند.

۳. اندازه گیری متغیرهای پژوهش

در این پژوهش، خالص جریانهای نقدی عملیاتی به عنوان متغیر وابسته و متغیر مرحله چرخه عمر شرکت، بازده سهام و متغیر مجازی نشانگر خوش خبر یا بد خبر بودن محیط فعالیت اقتصادی شرکت به عنوان متغیر مستقل و متغیرهای نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام، شاخص سودآوری عملیاتی و چرخه تجاری به عنوان متغیرهای کنترلی آزمون میشوند.

ابتدا جهت اندازه گیری محافظه کاری، مدل باسو به صورت سالانه بر روی داده های تحقیق، تخمین زده شد. این مدل به

شرح زیر است:

(رابطه ۱)

$$\frac{X_i}{MV_i} = \beta_1 + \beta_2 DR_i + R_i(\mu_1 + \mu_2 Size_i + \mu_3 M/B_i + \mu_4 Lev_i) + R_i * DR_i(\lambda_1 + \lambda_2 Size_i + \lambda_3 M/B_i + \lambda_4 Lev_i) + (\delta_1 Size_i + \delta_2 M/B_i + \delta_3 Lev_i + \delta_4 DR_i Size_i + \delta_5 DR_i M/B_i + \delta_6 DR_i Lev_i) + \varepsilon_i$$

متغیرها در مدل فوق عبارت اند از:

X: سود قبل از اقلام غیرعادی،

MV: ارزش بازار حقوق صاحبان سهام

R: بازده سالانه سهام شرکت

DR: متغیر مصنوعی بازده، در صورتی که بازده منفی باشد عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر

Size: اندازه شرکت که با استفاده از لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام اندازه گیری می شود

M/B: نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری

Lev: اهرم که با استفاده از تقسیم بدهی به دارایی ها به دست می آید.

پس از تخمین مدل فوق، نمره محافظه کاری شرکت از طریق جایگذاری ضرایب به دست آمده از تخمین رابطه فوق، در

رابطه زیر به دست می آید:

(رابطه ۲)

$$C\_score = \beta_4 + \lambda_1 + \lambda_2 Size_i + \lambda_3 M/B_i + \lambda_4 Lev_i$$

مدل تحقیق جهت آزمون فرضیه به شرح زیر می باشد:

(رابطه ۳)

$$C\_score_{it} = \beta_0 + \beta_1 + \beta_2 \sum Lcg_{it} + \beta_3 Vol_{it} + \beta_4 Invc_{it} + \beta_5 Aut_{it} + \varepsilon$$

در این مدل، متغیرها به شرح زیر می باشد:

C_Score: نمره محافظه کاری شرکت که از طریق رابطه ۲ اندازه گیری شده است

Lcg: متغیر مصنوعی، در صورتی که شرکت در هر یک از مراحل رشد، بلوغ و افول باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت صفر می گیرد.

Vol: نوسان بازده سهام که از طریق انحراف معیار بازده روزانه شرکت در طول سال اندازه گیری می شود

Invc: چرخه سرمایه گذاری که از طریق تقسیم استهلاک بر دارایی ها به دست می آید

Aut: متغیر مصنوعی حسابرس، در صورتی که حسابرس شرکت سازمان حسابرسی باشد عدد ۱ و در غیر این صورت عدد ۰ می باشد.

همچنین برای تعیین چرخه عمر از مدل های زیر استفاده می شود:

جدول ۱: عوامل تعیین کننده مراحل چرخه عمر

عوامل تعیین کننده چرخه عمر	تعریف
رشد	$SG_t = \frac{(Sales_t - Sales_{t-1})}{Sales_{t-1}} \times 100$ <p>SG_t: درصد رشد فروش در سال t فروش t-1: فروش خالص در سال t، در سال t-1</p>
مخارج سرمایه ای	$CEV_t = \frac{CE_t}{VALUE_t} \times 100$ <p>CEV_t: مخارج سرمایه ای به عنوان درصدی از ارزش کل موسسه در سال t CE_t: مخارج سرمایه ای در سال t Value_t: ارزش بازار حقوق سهامداران به علاوه ارزش دفتری بدهی بلند مدت در انتهای سال t</p>
پرداخت سود سهام	$DP_t = \frac{DIV_t}{IBED_t} \times 100$ <p>DP_t: سود سهام سالانه به عنوان درصدی از درآمد در سال t DIV_t: سود سهام مشترک در سال t IBED: درآمد قبل از اقلام غیرمترقبه و عملیات متوقف شده در سال t</p>
سن	-

۳. طراحی پژوهش

۳.۱. جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران میباشند. در این پژوهش برای انتخاب اعضای نمونه آماری از روش حذف منظم با اعمال شرایط ذیل استفاده شده است.

- به منظور ایجاد قابلیت مقایسه، پایان سال مالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفند باشد.
- اطلاعات مالی شرکتها در دوره مورد مطالعه در دسترس باشد.
- جزء شرکتهای سرمایه گذاری یا واسطه گری مالی، هلدینگ، بانک و لیزینگ نباشد.
- قبل از سال ۱۳۸۴ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.

با اعمال تمامی شرایط مذکور ۱۳۵ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران به عنوان اعضای نمونه آماری انتخاب گردیدند. برای گردآوری داده های مورد نیاز برای انجام این پژوهش از نرم افزار اطلاعاتی رهاورد نوین و همچنین از آرشیو الکترونیکی کتابخانه بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است برای انجام آزمونهای فرضیه های پژوهش از نرم افزار Eviews9 استفاده شده است.

۲.۳. روش شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی است زیرا نتایج آن می تواند مورد استفاده سرمایه گذاران، استاندارد گذاران حسابداری، سازمان بورس اوراق بهادار و دیگر دست اندرکاران بازار سرمایه قرار گیرد. همچنین پژوهش حاضر از لحاظ روش گردآوری داده ها یک پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است زیرا به بررسی رابطه بین متغیرها و اثر آنها بر یکدیگر می پردازد. تحقیقات همبستگی به سه دسته ی تحلیل همبستگی دو متغیره، تحلیل رگرسیون و تحلیل ماتریس کواریانس تقسیم بندی می شوند، که در تحقیق حاضر از تحلیل رگرسیون استفاده می شود.

۴. یافته های پژوهش

۱.۴. آمار توصیفی

آمار توصیفی به تلخیص، توصیف و توضیح ویژگی های مهم داده ها گفته می شود. در جدول زیر آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش ارائه شده است:

vol	AUD	C_SCORE	LC_SCORE	INVC	LEV	SIZE	
12.4991	0.278734	-0.02675	11.94563	0.051962	1.305678	12.77333	میانگین
9.5418	0	-0.03114	12	0.037082	1.162302	12.66104	میانه
467.9062	1	0.677568	20	1.366104	31.90505	18.52427	حداکثر
0.0619	0	-6.31219	4	1.87E-05	0.035001	8.431799	حداقل
17.5164	0.448531	0.179254	2.686655	0.068893	1.288297	1.446582	انحراف از استاندارد

۲.۴. آزمون فرضیه

مدل تحقیق جهت آزمون فرضیه به شرح زیر می باشد:

$$C\_score_{it} = \beta_0 + \beta_1 + \beta_2 \sum Lcg_{it} + \beta_3 Vol_{it} + \beta_4 Invc_{it} + \beta_5 Aut_{it} + \epsilon$$

در این مدل، متغیرها به شرح زیر می باشد:

C_Score: نمره محافظه کاری شرکت که از طریق رابطه ۲ اندازه گیری شده است

Lcg: متغیر مصنوعی، در صورتی که شرکت در هر یک از مراحل رشد، بلوغ و افول باشد، عدد ۱، ۲، ۳ و در غیر این صورت

صفر می گیرد.

Vol: نوسان بازده سهام که از طریق انحراف معیار بازده روزانه شرکت در طول سال اندازه گیری می شود

Invc: چرخه سرمایه گذاری که از طریق تقسیم استهلاک بر دارایی ها به دست می آید

Aut: متغیر مصنوعی حسابرس، در صورتی که حسابرس شرکت سازمان حسابرسی باشد عدد ۱ و در غیر این صورت عدد ۰

می باشد.

با توجه به اینکه داده های تحقیق از نوع سال شرکت هستند، بایستی ابتدا از طریق آزمون چاو، بررسی نمود که رگرسیون

با اثرات ثابت برای داده ها مناسب تر است یا رگرسیون ترکیبی. نتایج حاصل از آزمون چاو در جدول ۱ آمده است.

جدول ۲ - نتایج آزمون چاو

نتیجه	سطح معناداری	آماره کای مربع
رگرسیون ترکیبی مناسب تر است	۱/۰۰۰۰	۶۶/۳۲۸۸

از آن جایی که معناداری آماره کای مربع بیش از ۰/۰۵ می باشد، در نتیجه رگرسیون ترکیبی جهت تخمین مدل انتخاب می شود. نتایج حاصل از تخمین مدل تحقیق بر روی داده ها در جدول ۲ آمده است.

جدول ۳. نتایج تخمین مدل تحقیق

متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	معناداری	VIF
عرض از مبدأ	-۰/۰۴۸۱	۰/۰۱۳۲	-۳/۶۴۹۷	۰/۰۰۰۳	
چرخه عمر	۰/۰۰۹۵	۰/۰۰۴۳	۲/۲۳۲۹	۰/۰۲۵۷	۱/۰۱۳۱
نوسان بازده	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۱	۰/۰۵۸۹	۰/۹۵۳۱	۱/۰۱۰۵
چرخه سرمایه گذاری	-۰/۰۷۴۷	۰/۰۲۶۷	-۲/۸۰۴۴	۰/۰۰۵۱	۱/۰۰۴۴
حسابرس	۰/۰۰۳۴	۰/۰۰۴۱	۰/۸۳۲۵	۰/۴۰۵۳	۱/۰۰۵۳
R ²	۰/۸۴۸۸	R ² تعدیل شده	۰/۸۴۸۳	آماره F	۱۶۲۵/۰۷۷
دوربین واتسون	۲/۰۲۳۷	آماره آکائیک	-۲/۴۸۱۸	معناداری F	۰/۰۰۰۰

با توجه به نتایج تخمین مدل، ملاحظه می شود که سطح معناداری آماره F کمتر از ۰/۰۵ می باشد، در نتیجه معناداری کل مدل تأیید می شود، به این معنی که بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل رابطه معناداری وجود دارد. آماره دوربین واتسون نزدیک به ۲ می باشد که نشان دهنده عدم وجود خودهمبستگی در خطاهای مدل است. R² تعدیل شده برابر با ۰/۸۴۸۳ می باشد که نشان می دهد متغیرهای مستقل توان توضیح دهدگی ۸۵٪ از تغییرات متغیر وابسته را دارند.

ضریب چرخه عمر برابر با ۰/۰۰۹۵ و آماره t مربوط به آن برابر با ۲/۲۳۲۹ با سطح معنی داری ۰/۰۲۵۷ می باشد. از آن جایی که آماره t مقداری بیش از ۲ دارد و همچنین سطح معنی داری آن کمتر از ۰/۰۵ می باشد، در نتیجه فرضیه تحقیق پذیرفته می شود. به این معنی که بین چرخه عمر و محافظه کاری رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد که نشان میدهد که اثر ترکیبی ویژگیهای مراحل چرخه عمر شرکت بر محافظه کاری مثبت و معنی دار است. این به این معنی است که شرکتی که در مراحل بعدی چرخه عمر خود (شرکتهای بالغ) قرار دارند؛ نسبت به مراحل اولیه چرخه عمر خود (شرکتهای در حال رشد)؛ از محافظه کاری بیشتری برخوردار هستند.

بحث و نتیجه گیری

علی رغم اهمیت پژوهشهای چرخه عمر، پژوهش های اندکی در مورد بررسی چرخه عمر و محافظه کاری وجود دارد. بررسی که توسط پارک و چن (۲۰۰۶) انجام شده بطور مستقیم فرضیه چرخه عمر با اندازه گیری محافظه کاری را مورد سنجش قرار نمی دهد اما تاثیرات مشترک مراحل چرخه عمر و محافظه کاری را در ارزش مرتبط با اطلاعات مالی با استفاده از مدل فلتام و اولسون (۱۹۹۵) انجام می دهد. در این مدل، سنجش محافظه کاری حسابداری موسسه وجود دارد که به فاکتوری برای ارزیابی موسسه تبدیل شده است. مطالعه ای که فقط به مراحل رشد و بلوغ می پردازد توسط چاریتو، لمبرتیس و تریگورگیس (۲۰۱۱) انجام شد. آنها نشان دادند که کیفیت سود موسسات امریکایی از ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۴ بین موسسه در حال رشد و بالغ و همچنین در بین موسسات در بحرانهای مالی (ورشکستگی و موسسات سالم متفاوت) است.

در این پژوهش تاثیر ترکیبی ویژگیهای مراحل چرخه عمر شرکت بر محافظه کاری پرداخته شد. ابتدا پس از بررسی ادبیات چرخه عمر شرکت، متغیرهای اندازه، سن، مخارج سرمایه ای، رشد فروش، نسبت سود تقسیمی هر سهم و اهرم مالی شرکت به عنوان ویژگیهای توصیف کننده مراحل چرخه عمر شرکت تعیین گردیدند. این متغیرها بر مبنای رویه های متداول اندازه گیری در ادبیات چرخه عمر شرکت، اندازه گیری شدند. سپس این متغیرهای اندازه گیری شده، استاندارد شده و بر مبنای تاثیر آنها بر محافظه کاری با هم ترکیب و امتیاز ترکیبی Z-SCORE را که بیانگر مرحله ای که شرکت در طی مراحل چرخه عمر خود در آن قرار دارد؛ تشکیل دادند. در نهایت با تعامل قرار دادن این امتیاز ترکیبی Z-SCORE در مدل، به بررسی هدف مذکور پرداخته شد. نتایج حاصل نشان میدهد که اثر ترکیبی ویژگیهای مراحل چرخه عمر شرکت بر محافظه کاری مثبت و معنی دار است. این به این معنی است که شرکتی که در مراحل بعدی چرخه عمر خود (شرکتهای بالغ) قرار دارند؛ نسبت به مراحل اولیه چرخه عمر خود (شرکتهای در

حال رشد)؛ از محافظه کاری بیشتری برخوردار هستند. این نشان می دهد که در مرحله بلوغ نسبت به مرحله رشد محافظه کاری بیشتر است.

پیشنهادات برای تحقیقات آتی

با انجام هر تحقیق، راه به سوی مسیری جدید باز می شود و ادامه ی راه مستلزم انجام تحقیق های دیگری است. بنابراین، انجام تحقیق هایی به شرح زیر پیشنهاد می شود

۱. بررسی تاثیر مراحل چرخه عمر بر مدیریت سود واقعی
۲. بررسی تاثیر مراحل چرخه عمر بر رابطه بین محافظه کاری و مدیریت سود
۳. بررسی تاثیر مراحل چرخه عمر بر کیفیت گزارشگری مالی
۴. بررسی تاثیر مراحل چرخه عمر بر نوع گزارش حسابرسان

منابع

1. Abdul Rahman, R. (2012). Religious Ethical Values and Earnings Quality: Some Evidence from Malaysia. Massey University, Albany, New Zealand.
2. Anthony, J. H., and Ramesh, K. (1992). Association between accounting performance measures and stock prices. *Journal of Accounting and Economics*, 15, 203-227.
3. Ball, R., and Shivakumar, L. (2005). Earnings quality in UK private firms: comparative loss recognition timeliness. *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 83-128.
4. Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24, 3-37.
5. Black, E. (1998). Life-Cycle Impacts on the Incremental Value-Relevance of Earnings and Cash Flow Measures. *The Journal of Financial Statement Analysis*, 40-56.
6. Chen, X., and Huang, D. (2007). Corporate life-cycle, accrual characteristics and accounting conservatism. Unpublished Working paper. Southwestern University of Finance and Economics.
7. Chen, X., Yang, W., and Huang, D. (2010). Corporate life-cycle and the accrual model: an empirical study based on Chinese listed companies. *Frontiers of Business Research in China*, 4(3), 580-607.
8. Chi, W., Liu, C., and Wang, T. (2009). What affects accounting conservatism: A corporate governance perspective. *Journal of Contemporary Accounting and Economics*, 5(1), 47-59.
9. Dechow, P., Sloan, R., and Sweeney, A. (1995). Detecting earnings management. *Accounting Review*, 70(2), 193-225.
10. Dickinson, V. (2011). Cash Flow Patterns as a Proxy for Firm Life Cycle. *The Accounting Review*, 86(6), 1969-1994.
11. Statement of Financial Accounting Concepts No.2 (Qualitative Characteristics of Accounting Information) (1980).
12. Givoly, D., and Hayn, C. (2000). The changing time-series properties of earnings, cash flows and accruals: Has financial reporting become more conservative? *Journal of Accounting and Economics*, 29(3), 287-320.
13. Guay, W., and Verrecchia, R. (2006). Discussion of an economic framework for conservative accounting and Bushman and Piotroski (2006). *Journal of Accounting and Economics*, 42(1-2), 149-165.
14. Ho, J. A. (2009). Association between Board Characteristics and Accounting Conservatism: Empirical Evidence from Malaysia. Auckland University of Technology, New Zealand. *Entrepreneurship*, 5(1), 14-32.
15. Lester, D., Parnell, J., Crandall, W., and Menefee, M. (2008). Organizational life-cycle and performance among SMEs – Generic strategies for high and low performers. *International Journal of Commerce and Management*, 18(4), 313-330.
16. Lim, C. Y., Lee, E., Kausar, A., and Walker, M. (2014). Bank accounting conservatism and bank loan pricing.